

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI: BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára: 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyl. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Brassai emlék.

Egy percze megállj, rohanó korok árja,
 Mit titkos erő szakadatlanul úz;
 Ráér ez a föld még a szörnyü tusára:
 Még forrhat a szív, még dülhat a tűz!
 Egy percze megállj, örök ifjú lélek,
 A csillagok isteni sátra felett:
 Bölcsöd szelid álmi nekünk ma regélnek,
 Mig ünnepet ül Neked a kegyelet.

Oh, hol a sugárnak örömteli fénye,
 Mely ennek a száznak hajnala lőn!
 Oh, hol eleink nemes, ősi erénye,
 A büszke király-sas a szikla-tetőn!
 És hol van illat a völgyi virányon,
 A melyen azóta száz tavasz élt!
 És hol van a dallam a szívben, a fákon,
 Mely százszor is elkala — s újra zenélt!

Borúl a vidékre bús alkonyi fátyol;
 Bár még az a nap, de ma más a sugár,
 Elröppene rég idegenbe — mi távol!
 És lelked előtt, mint hirnöke jár.

Ám rezg az a fény a te tiszta szivedben
És glória vonja be fürteidet;
Nagy, szent az örömjaj az égi seregben,
Hogy enynyi homályban e fény született.

Eltörpül a nemzet, a szikla legördül,
A lég fejedelme ma szárnyaszegett,
Nem tud szabadulni az édeni tórbül,
Mit rá a világnak orv-keze vet.
Ám szárnyal a hit, ha te megnyitod ajkad,
És versenyez ő vele a tudomány:
Megnyugszik az Úr szeme, te rajtad,
És újra kereszties a régi pogány.

Elhervad a rét, letarolva virága,
A pusztá vidéken — a pusztá kebel...
Nem lengi körül tavasz-illatok árja,
Nem pezsdül örömrre a láz heve fel.
Ám terjed a balszam a légben a tájon,
Ha intsz mifelénk gyerek-ifjú kedély,
Ki áthaladál ama földi határon,
De kedvre — dologra te vetekedél.

Elnémul a dal szava, játszi varázsa,
Elhallgat a lomb, el az őszi berek:
Oly rideg a sziv, kialudva parázsa,
Hogy dallani lopva, titokba merek.
Ám csendül a hang, zeng itt a te lelked,
És kél nyomain szelid estfüvalom,
A méla kobozt regeszóra te kelted
És nem marad ajk, fa ma hallgatagon.

Im, ott a nyárnak örömteli fénye,
Im, itt van az illat, im, itt van a dal
És itt eleink nemes ősi erénye,
S a lét koronája: a nagy diadal.
Mert fényt ragyogál te az árva hazára,
Fényt napnyugaton, fényt napkeleten,
Akkor kele fel, kilövelle sugára,
Hogy százados éj vala nemzeteden

És felvirul, im, veled a haza kertje,
Eloszlik a köd, vele tűnt a homály,
És csillog a szó, a magyar honi nyelve
A tiszta zománczba, mit arra vonál.

Nem volt idegen neked India lantja,
És otthon Olympon, a Tiberisen,
Beszélt neked annyit a mult köve, hantja,
Hogy áldva csodálja a büszke jelen.

Megnyílt neked itten a mély s a magasság
Es láttad a titkot, a mennyei jelt:
Ez volt a babér, a szellemi nagyság,
A melyre e száz riadozva felelt.
Az eszme köszönt, hogy bajnoka voltál,
Mert lánca lehulla, de fegyvere nem;
És áll a viharban az egyszerű oltár,
És lobban a láng a te kincseiden.

Egy percze megállj, örök, ifjúi lélek
A csillagok isteni sátra felett;
Bölcsöd szelid álmi nekünk ma regélnek,
Mig ünnepet ül Neked a kegyelet.
Egy percze mosolyg ide még az a gyermek,
Ki gondtalanul fut a lepke után,
Játékai egyre romokba hevernek...
És száll neve messze a hir ajakán.

Józan Miklós.

Brassai emlékünnepen.

Tisztelt gyülekezet!

Egy nagy halottunk emlékét akarjuk a mai napon és órában megújítani. Egy világhírű tudósét, a Magyar tudományos világ egy ritka ékességét, egyletünknek, a Dávid Ferencz Egyletnek egyik alapítójáét s nagy érdemű elnökéét, iskolai tanuló ifjuságunk egykori lánglelkű tanáraét, egyházunk buzgó hívéét, iskoláink áldozatkész pártfogójáét, a környezetében és magatartásában szerény, de a tudományos világ körében nagynevű *Brassai Sámuelét*.

E nagy név varázsa, azt hiszem a tisztelt gyülekezet becses figyelmét biztosítani fogja arra, a mit *csekély* tehetségemhez képest a *nagy emberről* elmondhatok.

Ha halottainkra gondolunk, egy fájó érzet rohanja meg lelkünket. A kezek, melyeken egykor a szorgalom ujjai játszottak, tétlenségük és mozdulatlanságuk által árulják el, hogy a belső élet és mozgalom megszűnt. A szív, mely egykor oly hön dobogott a hazáért, a tudományért, az egyetemes emberiségért és minden nemes célért, legkisebb jelét sem adja létezésének. És

a tudományok emlőjén gazdagon kifejelett elme és lélek, kivét-
közve működő erejéből, csak azon még soha meg nem fejtett
kérdésnek nyújt gazdag anyagot: vajjon hová lett a tudomány
és közhasznu ismereteknek ez agyban összpontosult drága kin-
cse? és hová röppent az emberi alakot öltött emelkedett lélek
és szellem? a nagy természetbe, a melyben semmi sem veszhet
el? vagy vissza költözött a menybe, a honnan a láng kölcsö-
nözve volt?

De mindezt hiába kérdezzük. E kérdések az óriási emel-
kedettségre is képes, de azért *véges* emberi értelem határait
túl szárnyalják. S csoda-é, ha e nagy kérdések megoldása feletti
tehetetlenségünk érzetébe, de egyszersmind a vesztes fájdalom
által gyötörve gúnyra fakadunk a teremtett világ csodás mun-
kája ellen s a Vanitatum Vanitas nagyhirű költőjével azt kér-
dezzük és feleljük? Mi az élet tűzforgácsa? Hulló szikra melege.
S a szenvedélyek zugása? Lepkeszárny fergetege. Avagy hibá-
zunk-é, ha e kinos lelki helyzetben s nem ismerve határozottan
az emberiség feladatát, nemcsak bámulattal adózunk, sőt igazat
adunk ama nagy hirű római anya hideg bölcséletének, a ki
midőn ujszülött gyermekének elhunytáról értesíték, az anyai
gyöngédség fájdalmas kitörései helyett az emberi élet hiába
valósága, feletti hideg elmélet sugalmára, ridegen azt felelte:
„tudtam, hogy halandót szültem e világra.“

Ily rémes pusztítást és gyászos eredményeket idéz elő az
emberi élet örök és kérlelhetetlen ellensége: a halál. S csoda-é
ha az emberi élet-jelenések hideg elbírálója s kivált a pessimistikus
felfogás, Shakespeare örök szépségű tragoediájába, a dán her-
cegnek a „lenni vagy nem lenni“ kérdését adja a szájába?...

Ámde tekintsünk az érem másik oldalára is s ott látni
fogjuk, hogy az emberi életnek e könnyen elröppenhetése mel-
lett is meg van a maga derűs és fényes oldala is, megvannak
az emberi lélekre oly nagy behatást gyakorló szép és nemes
tulajdonságai is, és meg van a maga, e világon semmi által
nem pótolható becse és értéke, még pedig nem csak azon érzéki
ingerekért, csábokért és élvezetekért, a melyekért Göthe Faust-
jában Mephisto a tanítvány előtt ugyszólva érzéki izlelőül e
felkiáltásra ragadtatja magát: Szürke minden elmélet, ámde
zöld az élet aranyfája.“

Hanem szép az élet kiváltképen a magasabb szellemi él-
vezetekért, melyekre a nemesebb lélek vágyik s azon szellemi
munkákért és hatályért, melyeket úgy az emberi lét feladata
magaslatán álló és kimivelt emberi ész, párosulva a nemesen
érező sziv mindenható erejével, a társadalmi élet különböző ágaira
s általában az emberi nem tökéletesedésére befolyhat, a melynek

öntudata kedvesebb és értékesebb az ily nemes szellemi munkás előtt az anyagi világ minden kincseinél, akár a török hetedik menyország csábító érzéki ingereinél és élvezeinél.

Nékünk t. gyülekezet a mai napon és ez órában egy ily kimagasló ész és szív keserű elvesztése felett kell emlékezetünket fájdalmasan megújítani. Nehéz, és szóval ki nem fejezhető e fájdalom s méltán elmondhatná rá a nagy római költő: „infandum . . . jubes renovare dolorem.“

Ünnepeltünk a XVIII száz utolsó éveiben jött e világra s mit mutatnak élete főbb vonásai?

Szegény szülői házból lépett ki az élet útjára, de élete lefolyása élő bizonyosság arra, hogy az embernek nem szükséges bibor és bársony vánkosok puha melegébe születni avégből, hogy nemzedékről nemzedékre kiható s ugyszólva örök nevet szerezzen magának.

Az ő élete példát adott a világnak egyfelől arra: hogy az élet aranyfájáról gyümölcsöket nemcsak az szedhet, a ki mohó vágygyal megszerzi és élvezi a jelen század azon érzéki gyönyöreit, melyek nem ritkán az élet árába kerülnek, hanem az is és még biztosabban, a ki a tudomány és művészet magasabb és nemesebb régióiban keres üdülést és élvezetet, és hogy másfelől a nemesebb élvezeteknél is követni kell a testi és szellemi élet egyik leghatóbb aranszabályát: az önmérsékletet, a mely egyszersmind egyik nyitja azon ritka szép jelenésnek, hogy valaki egy száz egész folyama alatt élvezheti az életet, mint Ő, és számos évtizeken keresztül válhatik tudománya és lelkének kimagasló ereje által az emberiség hasznára s a közjó előmozdítására.

Tanuságot tett az ő élete azzal, hogy a halandó ember, ki nem fáradó szorgalom és lelkének nemes ösztöne által mily magasra emelheti tudományos kimivelését, amelynek háttére egyszersmind arra is világosságot vet, hogy mily beláthatatlan terjedelmű a tudomány világa, vagy költői képben szólva, mennyire hasonlít a tudományos világ az ösregék bűvös forrásához, melyből annál több fakad, minél többet meritenek belőle, de a melynek kimerítéséhez a leghosszabb emberi élet sem elég mert hiszen ünnepeltünknek 100-ik életévében is mindig kezében volt a könyv és a toll, mintegy jelezve, hogy e ritka példájú életkorban is még mindig van tanulni való.

Mint jó keresztény és felekezetének lelkes tagja, saját példájával megczáfolta azon nem egyszer hirdetett állítást: mintha a tudományok előre haladása, illetőleg az értelem fejlesztése alá ásná az igaz Istenbe való hitet és megtámadná a vallásos hitélet ápolására alakult istentiszteleti formákat.

Ünnepeltünk lelkületének egyik fővonása volt az ember szeretet s e téren kifejtett nemes tényeivel kitüntette, hogy az igaz ember-szeretet nem oly önző, hogy csak a vérségi és rokoni kötelékben állókra szorítkozzék, hanem mint a szív nemességének közvetlen kifolyása kiterjed az egész emberiségre. Így ölelte fel ünnepelt halottunk különösen a tanuló *ifjúságot*, mint a szeretett haza jövő reményeit. S ez irányba tett működéséről mit mondhatnánk meggyőzőbbet, mint azt a történelmi fényes adatot, hogy mint tanár szellemi tehetségének óriás erejével, de koronkint megújuló anyagi áldozatokkal is előmozdította az ifjúság lelki világának fejlesztését, sőt megtakarított vagyonát is a muzsák oltárára tette le, végrendeletében általános örökösül *két iskolát* jelölve ki.

E mellett nem csekély azon áldozat, a melyet nem egy jóra való ifju tudományos vagy művészi kiképzésére fordított.

Végül a mit itt legelől kell vala felhoznom, megemlítem ünnepeltünk élet-világának legfontosabb és legfényesebb vonását az ő sokoldalú tudományos működéseit, melylyel nevének örök becsét szerzett, de egyszersmind előmozdította a tudomány és közhasznu ismeretek fejlődését, terjedését és hasznára vált az emberiségnek, mely minden míveltségét és előhaladását ily nagyra törő elmének s a tudományok oly fáradhatlan buvárainak köszönheti, mint ő vala.

Azon térről azonban, melyet nagy halottunk a tudományok világában elfoglalt, valamint bölcelete irányáról éa közrehatásáról s különösen azon vezéreszméiről, melyeket a Dávid Ferencz egylet gyűlésein tartott felolvasásaiban fejtegetett, a bővebb ismertetést az utánnam következő szónok úrra bízván, még csak azon beható működéséről tesztek említést, a melyet nagy halottunk ez egylet alapítása és anyagi támogatása körül kifejtett.

S e nézponon bírálva nagy halottunk életét, mindenek előtt azon fényes történelmi véletlenre kell utalnom, mely abba nyer érdekes kifejezést, hogy az emberi művelődés történelmének két nagy férfia Dávid Ferencz és Brassai Sámuel neve egy fennkölt czél és szellemi irányba mily szépen egybetalálkozik.

A mi pedig nagy halottunknak ez egylet körében tett működését illeti: eltekintve attól, hogy már csak a neve is, mint egyletünk elnökéé, egyletünk jövőjének biztos reményével és lelki büszkeséggel töltötte el egyletünk tagjainak lelkét, ott kifejtett buzgalma és áldozatkészsége mind ujjabb meg ujjabb vonásait tünteti fel az ő lelki emelkedettségének.

A megdicsőültnek e fényes lelki tulajdonai után azt hiszem, szükségtelen indokolnom azon határtalan tiszteletet, hála és

kegyeleti érzést, mely tanuló ifjúságunkat, valamint egyletünket is, mely utóbbi a nagy halott emlékét évenkénti hála és kegyeleti ünnepélylyel határozta megújíttatni.

Ez ünnepélyen csekély tehetségemhez képest közreműködni annyival inkább indítatva érzem magamat, mert e napon ünnepeltünk iránt nemcsak a kegyelet érzése vezet, hanem belévegyül ebbe az ő aranysugáiraival az emlékezet is.

Ez emlékeim egyike életemnek azon előttem igen becses mozzanata, hogy midőn 1837-ben Brassai Sámuel t. kolozsvári főiskolánkhöz tanúrává választották, az ő beköszöntője alkalmával, mely éppen a teremben tartatott, melybe most vagyunk, ez ünnepélyen ezelőtt 61 évvel ifju lelkem egész erejével részt vettem, a mire e teremben s tán e városban alig hiszem, hogy társat találhatnék.

De emlékem visszavezet azon előttem szintén kedves bajtársi viszonyra is, midőn az 1848-iki márcziusi napok után a kolozsvári nemzetőrség megalakulván, annak 10-ik századát, mint hadnagyok, ünnepeltünkkel együtt szolgáltuk több hónap át.

Valamint melegen őrzöm azom bajtársi viszony emlékét is mely szerint kolozsvári főiskolánk ügyei vezetésében, mint felügyelő gondnokok több éveken át részt vettünk.

De visszatérve ünnepélyünk főczéljára, szabad legyen még pár szót elmondanom.

A múlt év e mai napján temettük el a *megdicsőültet*, de hangsúlyoznom kell, hogy csak hideg tetemeit, mert kivívott érdemei után neve és azon fényes példa, melyet élete fővonásaival az emberiség s különösen a tanuló ifjúság részére is követendőül fenhagyott, nem esik a halandóság köztörvénye alá, hanem fényével és jelentőségével fennmarad az idők végtelenéig.

Mert igaza van egy régi s tán el is feledett költőnknek Virág Benedeknek, midőn azt mondja:

„Hiába tapsolsz rettenetes halál,
Kik érdemökkel nyertek örök nevet
Kik nem maguk hasznának éltek:
Büszke hatalmad alá nem esnek.“

S ezzel üdvözölve a t. hallgatóságot, mely becses megjelenésével megtisztelte ünnepélyünket s nagy halottunk emlékét az ünnepélyt megnyitottnak jelentem ki.

Brassai mondásai.

Unitárius atyámfiai örvendjenek, sőt legyenek egy kissé büszkék is azzal, hogy oly tant vallanak, melyből a legméltalanabb kritikus se tudna kikerekíteni, nem hogy bombát, de csak egy puska golócskát is, melyet amaz erőd — az erkölcsügy — ellen lehetne irányozni. És ha a minnek el kell jöni, egy erkölcsi vallás mennyországa eljön, bizvást elmondhatjuk, hogy az unitarizmus vetette meg az alapját. És ha kevesen vagyunk, ha szegények vagyunk, s ha a jelen között nem számíthatunk anyagi támaszra azért ne csüggedjünk, hanem tanaink s ezekhez szabott életünk igazi követése által érezzük a világgal felekezetünk becsét és nélkülözhetetlenségét. (K. M. v. 227.)

Papi fizetések kiegészítése.

Az 1899-ik év január elseje új korszakot fog megnyitni a mi papságunk anyagi helyzetében is. Mert az immár kétségtelen, hogy a fizetések kiegészítésének processusa, mely 9 évig fog tartani, megkezdődik. A nyomorúságok és nélkülözések verestengerén átvonult papság el fog jutni arra az ígért-földre, melynek elérése után évtizedek, évszázadok óta sohajtozott. Sok szegény papi család homlokáról eltűnik az aggodalom évszázados gondja s a keserű kenyeret, valamivel édesebb, valamivel fehérebb fogja felváltani az asztalon. A szegény kopottas ruhát új öltönyt felváltani a legtöbb parochián. A pap leteszi kezéből a földmives eszközeit. Letörli a naphevében homlokára jött verejtékcseppeket. Megkérgesedett tenyere többé nem törik meg a hozzá nem illő munka terhe alatt. Ezután nyugtát ír s készpénzben veszi fel munkájának bérét nagy részben. Gyermekének nevelésére több gondot fordíthat, több áldozatot hozhat. Az utca porát, hol eddig mezitláb játszott a szomszéd gyermekével, odahagyja a papfi. Szóval anyagi tekintetben határozottan lendületes jövőnek áll előtte a papság. — — — Nem kívánjuk az adandó és elveendő állami dotációval szembe állítani azt az áldozatot, mit az egész egyháznak és papságnak ezért meg kell hoznia. Nem feszegetjük azt a kérdést sem, hogy évszázados autonomiánkat, mely szabadmozgást adott — mennyiben érinti és nyirbálja meg a kárpótlásos segély. A papi

függetlenség vihartépte szárnyait sem akarjuk most kibontani, bár fáj arra gondolnunk, hogy megnyirbáltatik. Elcsítítjuk lelünk abbéli kesergését is, ha vajjon nem fog-é idő következni, mikor visszasíratjuk az eltemetett szegény, de független multat. E pillanatban és helyen csak azt a kérdést óhajtjuk egy két szóban felemlíteni, hogy a tagadhatatlanul fellendülő anyagi állapotnak, fizetésjavításnak meglesz-é a maga *erkölcsi eredménye is*, mely a papok nagyobb buzgóságában, a gyülekezetek vallásos és erkölcsös megújulásában fog határozódni. Mert ha a helyzet megjavulása csak magára a papra és családjára jelent előnyös változást; ha a fizetés emelés azt teszi lehetővé, hogy a pap valamivel jobb ruhában járjon, finomabb dohányt szivjon s egy órával tovább heverjen a diványon, akkor valóban czélt fog téveszteni a segély s elásott táalentum minden fillér, mit az állam ad. Kiváncsiak vagyunk arra, hogy midőn kihull a papság kezéből a kapanyele, felveszik-é egész erővel a bibliát, hogy annak igazságait teljes erővel ültessék át a nép szívébe, a nép életébe. Kiváncsiak vagyunk arra, hogy a társadalmi élet magasabb positiót, honnan eddig leszoritotta a szegénység, visszahódítani, elfoglalni miként igyeksenek. Kiváncsiak vagyunk arra, hogy a nép megromlott erkölcsi irányát, hanyatló vallásosságát miként igyekeznek s általában igyekeznek-é új kovácsszal éleszteni meg?! Hogy a papság megrongált tekintélyét, melynek a közelebbi idők semmit nem kedveztek, miként fogják helyreállítani s visszavinni arra a piédestálra, hol mindenki lelkiatyának, belső barátának, jó akarónak tekinti a papot. Kiváncsiak vagyunk reá, hogy azt a megrozsdásodott pennát, melyet eddig csak keresztlevélíráásra használt a pap, többször veszi-é elő, hogy imát, szent beszédet írjon vele. Kiváncsiak vagyunk arra, ha vajjon az a papság, mely eddig alig vehetett könyveket, hogy tudományát öregbitse. miként nyul ezután az önképzés fegyverei után. Kiváncsiak vagyunk arra, hogy az a papság, melynek ajkain mindig ott égett a panasz, hogy hiveivel szemben a fizetések kiszolgáltatása miatt szinte meghunyászkodnia, többször keserűséget szenvednie kellett, miként fogja ezután fenntartani a belső lelkipásztori kapcsolatot s megjavult helyzetében nem fog-é most ő a lenézés álláspontjára helyezkedni s népével

csak hat lépés távolságból érintkezni? — — Nem szeretnők, ha aggodalmaink valóra válnának s arról kellene fájó lélekkel meggyőződünk, hogy az állami segély, melyért autonomikus és függetlenségi nagy áldozatokat hoztunk, nem hozta meg sem a papra, sem a gyülekezetre, sem a házára a méltán várt erkölcsi eredményeket. Kötelességünk már most szóvá tenni s a tartandó köri közgyűléseken elhatározni, hogy a nekünk adott összes tehetségekkel fogunk törekedni, hogy a papságnak megjavulandó helyzete teremtsen új hitet, új életet, új buzgóságot, új erkölcsöket a gyülekezetekben. Nem félünk ideirni, hogy a mely papnak az új helyzetben hivatásszerete fel nem buzdul, tevékenysége meg nem kétszereződik, arra mondja a szentírás „hitvány szolgálja vagy”. Mindnyájunknak szól a szent parancs „meg kell újulnotok“! Az új bor az ó tömlőt szétrepeszti.

Bétai

Az embereket semmi sem egyesíti oly erősen mint a közös rokonszenv és a közös szent célra törekvés, s azok, a kik a lélek közösségében bármily kis mértékben is részesek úgy vonzódnak egymáshoz, mint testvér a testvérhez.

Dr. Drummond Jakab.

A mai kor szelleme.

(Folytatás és vége,)

Megélhetésüket a családfő keresete biztosítja. *Ebből a forrásból pedig vagyont szerezni ritka esetben lehet.*

S mi ennek a következménye? Nem egyéb, mint az, hogy minden szerető- és aggódó szüle, szeretne nemcsak fiu-, de leánygyermekének is egy menedéket biztosítani. Ahol keserű csalódások, sulyos sors csapások, vagy esetleg elhibázott életutak megösmérése után biztos megélhetést s ezekért való fáradozásban életcélit és kötelességeket találjon.

De mindezekről eltekintve azt kérdem, lehetséges-e, hogy leányainkat kétféle életcélra, — mindkettőre egyenként tökéletesen kineveljük?

A mai kor szelleme, úgy műveltség, — életmód — mint ruházat tekintetében hasonló igényeket támaszt a közép osztályhoz tartozó — mint a magasabb körök gyermekeivel szemben. Megkivánja, hogy leányaink elég tanultak legyenek, nyelveket

beszéljenek, zenéhez értsenek, szép kézi munkákat készítsenek, de a ruha varrás, főzés, kenyér sütés, gyümölcs berakás, mosás, vasalás mesterségének gyakorlati elsajátítása is időt igényel s minden okosan gondolkozó ember kénytelen belátni, ezek nagyon is prózai műveletek, de a családi általános jóléthez, a rend s kényelemhez föltétlen szükséges tényezők; s a mai rosz cseléd viszonyok között elkerülhetetlenül szükséges tudományok.

Ha fiainkat iskolába adjuk, — akik a tudósok állításai szerint már amugy is több agyvelővel rendelkeznek, mint leányaink, — csak azokat a tudományokat kívánjuk meg tőlük, a melyeket a gimnáziumban, jogon, egyetemen, szóval egyes szakösmeretnél szükséges, hogy elsajátítsanak. Legfőlebb egy kevés zenére taníttatjuk őket, a mi részben már egy neme a szórakozásnak.

De nem úgy van ez leányainknál!

Ők a mellett, hogy mindent elsajátítanak, a mit egy művelt nőnek, egy anyának, egy házi asszonynak tudnia kell, még szaktanulmányokat is végezzenek, az együtt teljes lehetetlen.

Két úrnak szolgálni egyidőben nem lehet s így vagy az egyik, vagy a másik irányban tökéletlenek lesznek.

Hiszen úgy a fiuk, mint a leányok részére egy nap csak 24 órát foglal magába.

Teljes lehetetlen, hogy vagy az egyik, vagy a másik kiképzés csorbát ne szenvedjen. És a mellett még az egészség is, amely a gyermekkor fejlődő éveiben szintugy megköveteli a magáét.

És ha az ember az élet küzd-terén meg akarja állani a helyét, tizszeresen szüksége van teste szívós egészségére.

Kérdés tehát most az, hogy a három követelménnyel szemben, melyik legyen az, a melyet büntetlenül szem elől téveszthetünk? Különösen, ha ahhoz még egy negyedik is csatlakozik

Már napjainkban is vannak nők által betöltött állások csakhogy ezek még ma, valóságos kuforrásai a keserűségeknek

Legyünk őszinték: mindezen állásokban anynyira ki van téve a nő a nyilvános rágalmazás, arczátlan tolakodásnak, miszerint minden anya, a kinek leány gyermeke van, reszkető szívvel gondol gyermeke jövőjére s arra az eshetőségre, ha egy szerencsés és boldog házasság által nem látná azt biztosítva s kénytelen lessz őt a rosz akarat semmit nem kimélő rágalmazásnak kitenni.

Vagy talán képes lessz a női gimnáziumnak megnyitása, e mely a nőnek a férfiúval szemben úgyszólván egyenjogúságot

biztosít, a férfiak nagyobb részére olyan átalakító befolyást gyakorolni, — kellő tisztelet a kivételeknek — s a lovagiasság nemes tulajdonát olyként fejleszteni, hogy a magános nőt a létért — sok esetben övéért becsületesen küzdő nőt, — kellően tiszteljék, nem pedig mint azt mai napság leggyakrabban tapasztaljuk, inzultálják, rágalmazzák!

Nézetem szerint nem lenne fölösleges fiatalabb nemzedékünket s értve a járdataposó gigerli urakat — de még néhányat az öregebb gárdából is — egy tisztességet tanuló tanfolyamra Angolországba küldeni, hadd tanulnák meg az angol gentlemantól azt, hogy ott minden fiatal leány s nő a biztonság teljes érzetével lép az utcára, mert él benne az a meggyőződés, hogy az utjában vele találkozó férfiuban, szükség esetén megvédelmezőjére számíthat.

Ha mindezen nehézségeket tekintetbe vesszük, egyedüli biztosítékot jövőjükre nézve a férjhez menés képezhetné, hozzá-téve; ha van férj kandidálva, a ki a hymen rózsalánczait, avagy mint a mai arszlánok ezt mártiromságukban szivesebben nevezik: a házasság élet rabigáit hajlandó a nyakába venni!

Sajnos azonban, hogy arra a szomorú tapasztalatra kell jutnunk, — miszerint a leányokban ugyan meg volna a férjhez menési hajlandóság, — de annál kevesebb kedv van a mai házasságlandó urakban — a nősüléshez.

Már pedig az rég bebizonyított tény, hogy: kettőn áll a vásár!

Magyarázatra szorul tehát azon elvitázhatatlan körülmény, hogy annak valami mélyen gyökeredző okán kell lennie.

Bár a darázs csipéstől csak ember irtózik — ha nem is akarom éppen úgy mondani, hogy: fél — én mégis meg próbálom s bele nyulok, csak úgy kicsit, az ujjaim begyével, ebbe a veszedelmes darázs fészekbe. Eltökélve magamban jó előre, hogy nem fogom érezni, se észre venni a felém irányuló darázs csipéseket.

Első sorban ezen házasságlandó *nem* kedvet, gyermekeink helytelen nevelésében — egyszer s mindenkorra tisztelet a kivételnek, — másodsorban a társadalmi irányban, annak mai szellemében, — a mely szellemben a helytelen nevelésnek nagy részében — keresem.

A családi élet, a mely külső anyagi érdekek befolyásaként jön létre, — és nem a szívek igaz, nemes vonzalma, a kölcsönös tiszteletből származik — *nem olyan, nem az, a minnek lennie kellene.*

Nem egy kölcsönös, egymást megértő, támogató szövetség,

amely a megosztott örömben kétszeres örömet, a megosztott bán és gondban fél bán és gondot talál.

A mai modern, chickes társadalom — amely fő életcéljait abban látja, hogy a világ fogalmai szerint úgy éljen, a mint azt a *jó ízlés* uriasnak talál — úgy él, hogy a házastársak külön-külön haladnak saját utjokon, nem keresik egymás társaságát, nem érzik jól magukat egymás körében.

A férj a casinó, club, kávéházak levegőjét jobban kedveli a felesége társaságánál, a vendéglő roszt-beaf-jét az otthon sült rosz-marha pecsenyéjénél. A feleség inkább kedveli a kellemes jourok szellemes, — ha nem is mindég ártatlan — pletykáit, a corzót, estélyeket, bálakat, gyermekeik sirásánál.

És ha az apa, az anya ebbeli hajlandóságukat a tulságig követelik, hogy maradna idejük gyermekeik gondos lelki világát tanulmányozó nevelésére.

Az ilyen gyermek fel nő anélkül, hogy egy éber szem, *egy szerető szív észre venné a felburjánzó gyomot s azt, ha fájdalom árán is, de biztos kézzel kitépné.*

Az ifjú családi kör hijján, szabad idejét czimboráinál tölti, ahol nem mindenkor szív magába erkölcs-nemesítő tanokat.

A leányok fölkeresik a nagy-kis leányok jourjait és sok esetben gyakorolják magukat az emberszólás nemes mesteriségében.

Ilyen viszonyok és körülmények között nagyra növe, értenek: a mulatozáshoz, az emberszóláshoz, a saját élvezeteik hajhászásához, de nem mindég a munkás, családias, kellemes együttéléshez.

A fiatal emberek egy része nem érzi szükségét annak, hogy családot alapítson, élvezetesebbnek találja a víg czimborák társaságát, a másik része fél a jourozó bálozó, bicikliző aszszonytól, harmadik része *megházasodna*, ha egy jó zsiros hozományra tehetne *mellékesen szert.*

Igy tehát egy kisebb hányad az, a mely valóban kedvet és bátorságot érez ahhoz, hogy elbucsúzzon a legény élet víg napjaitól és komoly érett szándékkal, igaz, tiszta érzésekkel óhajtsa családot alapítani.

Ha mint leányt a mulatozás, tánczolás, korcsolyázás, lawn tennis, biciklizés, időt töltő s mentől fesztelenebb, szabadabb modorban folyó szórakozásainál kellemesnek találta is, — de feleségnek! Isten őrizz! hiszen ebédet főzni a *jégen*, varrni, foltozni a *biciklin* nem lehet.

Nem akarom én ezzel azt mondani, hogy ezen szórakozások mindenikét vonjuk meg leányainktól. Világért sem. Szóra-

kozzék, mulasson, amig fiatal. Ha az élet nehéz gondja esetleg a sors csapások sujtó keze reá nehezül, úgy sem fogja örömét találni az efféle bohóságokban.

De nem tartom helyesnek azt, hogy a mai fiatalság nagy része ezt minden megszorítás nélkül a tulságig menő nagy szabadsággal élvezze.

Elitélendőnek találom azt a modort leginkább, a melyben mai napság fiataljaink egymással érintkeznek.

Azt a per *maga* való beszélgetést, azt a czimboráskodást, a mely a régi magyar ember lovagias, tisztelettudó érintkezését a nővel szemben, maholnap a mesék országába fogja helyezni.

De ma a társadalmi szellem a tiszteletnek kevés formáját ösmeri.

A gyermek nem tiszteli a szüleit. az ifjú a tanárját, a fivér a nő testvérét s ezért egyik ember a másikat.

Az érdek, az anyagiakra való vadászás, a haszonlesés, az önzés hova tovább kiöli az emberi szivből a nemesebb érzéseket, az élet idealizmus utolsó azikráját.

Ha módunkban volna, egyesült erővel vállvetve, ezt a már félig holt, nagy beteget friss erőre és életre kelteni talán biztosabb erkölcsi alapokon nyugodnék a jövő ezred év épülete.

Mert csak az a család adhat tisztességes polgárokat, a hazáért lelkesülni tudó katonákat, jó honfiakat, lelkes honleányokat, szerető hitvest és önfeláldozó anyát a jövő nemzedéknek, a mely család egy puritán becsületességü apát, egy erkölcseiben erős anyát, egy Istenében rendithetlenül bizó szülét mondhat magáénak.

Azon kérdét lebeg tehát szemeink előtt, a gondos gyermeki sorsáért aggódó, tépelődő szüle szemei előtt, — vajjon hogy cselekszünk helyesebben?

Ha megragadjuk az immár kínálkozó alkalmat s általa biztosítékot nyújtunk leányainknak, hogy nehéz napjaikban legyen biztos megélhetési módjuk, avagy: megadással hajtjuk meg fejünket a sok nehézség előtt s neveljük őket csupán arra, a mire őket a teremttök Ura alkotta: hitvesnek, anyának!

Megnyugvást keresve azon rendithetlen hitben, amely arra tanit minpen embert, — de főképen minket nőket, — hogy!

„Az Úr a mi erősségünk s a ki benne bizik, soh'sem csatlakozik.“

Tompával szólva:

„Legyen némult, fagyos a láthatár, rólam le nem veszi az Úr kegyes kezét.“

Óh, áldassék az égi hatalom,
Melytől intézve van a habokon,
Vész idején az a kis deszka-szál
Min a szegény hajótört partra száll.
Az a csillag, mely fel-fel tünedez,
S az éjben a vándor vezére lesz.

Ki veszt sokat — mindent mi drága itt,
Hitét ha őrzi — őrzi *őt* a hit;
A panasz elhal, — tart az ima még,
Mig a föld ködös: fenn derült az ég!
Siralmak völgyén, vad kietlen:
Hol ember nincs már: *Isten van jelen!*

Kolozsvár, 1898. február 19.

Pollák Lajosné.

Fölvívás az unitárius lelkésznékhez!

Kedves Tisztelendő Asszony!

Választmányunk több ízben tüzetesen foglalkozott azzal az életbe vágó kérdéssel, hogy miképpen lehetne és kellene is a vallásos életet és tevékenységet a mi egyházunk hívei között éberségben tartani. Közelebről arra a megállapodásra jött, hogy nekünk a Dávid Ferencz Egylet Választmánya nőtagjainak lehetne ezen a téren némi sikerre számítanunk, ha összes lelkésznéinket fölvívók és megnyernők az ügy lelkes támogatására. Mi a megbízást örömezt fogadtuk el és fölvívó és kérő szavunkat abban a meggyőződésben juttatjuk a kedves Tisztelendő urasszony kezébe, hogy most mindnyájunknak munkához kell látunk; mert

Megnehezült az idő fejünk felett,

Gond s aggodás szívünkben elterjedett.

Igy kell sóhajtanunk vallásunk szent dalnokával, mert úgy látjuk és tapasztaljuk, hogy szeretett vallásunk hívei a mi fiaink és leányaink, a mi hitbeli atyánkfiai egyházközségeinkből kiköltöznek és elszélednek a világba, a hol legtöbbször úgy bolyonganak vezető és pásztor nélkül, mint az eltévedt báránycsordák.

Ellehet képzelni, hogy főleg az ifjak mennyi csábításnak, mennyi veszélynek vannak kitéve

Ellehet képzelni, hogy erkölcsük milyen könnyen indulhat romlásnak ott, a hol nem hallják a jóságos intő szót.

Ellehet képzelni, hogy hitöket, szent vallásunkhoz való ragaszkodásukat nemhogy nem erősíti senki, sőt ellenkezőleg néha még gúnyt és kicsinylést is kell hallaniok.

Ellehet képzelni, hogy a gyenge ifju ilyen körülmények között hamar megfélekedzik azokról a parancsokról és intésekről, a melyeket otthon hallott.

Ha így áll a dolog az ifjakkal munkájok közben, mennyivel inkább így van akkor, ha házasságra lépnek és hitestársuk nem a mi vallásunkat követi. Bizony alig fordul elő oly eset, hogy átállásra, vagy leendő gyermekeiknek idegen vallásban növelésére ne biztassák, sőt ne csábítsák ígéretekkal, szép szavakkal.

De nemcsak az ifjak forognak abban a veszedelemben, hogy hitöket elveszítsék, hanem meglett emberek, egész családok is, mert most az igazi belső hit, a vallás szent érzelmei helyett a világi örömeket, a könnyebb életet, a pénzt kínálják és elégségesnek is mondják az idvességre.

Joggal elmondhatjuk tehát: megnehezült az idő fejünk felett! Joggal kérdezhetjük, mi lesz a mi kicsiny seregünkkel, mi lesz azzal a szent örökséggel, a melyért őseink vagyonukat, lelki, testi nyugalmukat, sőt életüket is áldozták! Félnünk lehet, hogy elpusztul, idegenek prédája lesz, ha védelmére el nem készülünk, ha védő sánczokkal és az ujkori műveltség fegyvereivel el nem látjuk!

Kedves Tisztelendő asszony, férjeink mellett nekünk is meg van a szent hivatásunk. Ha ugy akarunk mi is a magunk körében lehetünk lekipásztorok.

Ebben a nehéz időben mi is tehetünk valamit a szent ügy érdekében, de tennünk is kell, mert a tűzhely védelme a mi kötelességünk.

Mi nem csüggeszteni, nem búsitani, hanem buzdítani kívánjuk a Tisztelendő asszonyt. Magunk nem csüggedünk, sőt inkább lelkesen használjuk fel az alkalmat. Elődeink is mindig gy cselekedtek, a mikor bajt és veszélyt éreztek.

Egyházunk és vallásunk történelme ékes példákat mutat az unitárius nők áldozatkész és buzgó kitartásáról.

Daniel Judit 1690 körül nemunitárius férje oldala mellett hetekig, hónapokig epekedik az idegenben, míg egy unitárius papot vitethet házához, hogy aggódó szívét megenyhítse az evangelium vigaszával.

Vilhelm Krisztina ezereit áldozza föl 1695 körül, hogy unitárius egyházának nyomdát szerezzen, mivel más nyomdák az unitárius könyveket nem akarták kinyomatni.

1750 körül, midőn a róm. katolikus papok minden módon és eszközzel igyekeztek átállásra csábítani az unitáriusokat, a sünfalvi papné egy nyári napon, midőn a férfiak a mezőn voltak, a falusi unitárius asszonyok segítségével ügyesen és leleményesen megszabadította az egyházat a téritgető baráttól. Annak ugyan többször nem volt kedve oda menni.

A jelenben is, főleg angol és ámerikai nővéreinknél, láthatunk lelkesítő példákat. Lám Londonban azt a leányiskolát, melyben már több leányunk tanult, unitárius nők teremtették meg, azok is tartják fenn. Ámerikában az unitárius papnék vezetése alatt a nők egy hatalmas szövetkezetté alakultak az egész országon keresztül és oly sok jeles munkát végeznek, hogy egyházuk és vallásuk szépen virágzik és bámulatosan terjed.

Mind a multból azt tanuljuk, mind a jelenben azt tapasztaljuk, hogy a nők sokat tehetnek a szent vallás védelme és felvirágoztatása körül. Lehetetlen, hogy ezek hallattára mi is fel ne búzduljunk, munkára ne hevüljünk.

Jöjjön kedves Tisztelendő asszony, kössünk védszövetséget! Jöjjön álljunk szent vallásunk diplomái mellé szívünk szeretetével. Jöjjön álljunk gyermekeink közé hitünk igéivel. Jöjjön menjünk a házi tűzhelytől eltávozott gyermekeink, testvéreink hitrokonaink után.

Jöjjön buzdítsuk őket, hogy egy is közülök el ne vesszen!

Ne mondjuk, hogy mi gyenge nők és szegények vagyunk, nem tudunk semmit tenni.

Jöjjenek szövetkezzünk kiki a maga körében, a lelkesznék a tanítónékkal, kántornékkal és a gyülekezetben levő buzgóbb nőtársainkkal és tegyük meg minél gyorsabban a következőket:

1. *Látogassuk meg azokat a nőket, a kik templomba nem járnak.* Ha betegek: vigasztaljuk, gyógyítsuk, gyámolítsuk. Ha szegények: segítsük, bátorítsuk. Ha kételkedők: vigasztaljuk és nyugtassuk meg. *Éreztessek velök keblünk melegét, szívünk szeretetét, mert a szeretet sziklákat mozdít ki helyökből.*

2. *Hassunk férjeinkre, legyünk segítségükre.* Hogy **ha a gyülekezetben még nincsen olvasó társaság, énekkar, alakítsunk közösen.** Küldjük oda fiainkat és leányainkat.

3. *Alakítsunk kötő- és fonó-estélyeket, hogy társadalmi érintkezés útján is ápoljuk magunk között az összetartás érzetét.*

4. *Járjunk végére, hogy egyházközségünkben kik vannak el-távozva, azok hol laknak, mivel foglalkoznak és hassunk rokonaikra, testvéreikre, szülőikre, hogy ne feledkezzenek el róluk, s különösen ápolják bennük a szent vallásunkhoz való ragaszkodást.*

5. *A konfirmációkra készüljünk el előre, hogy gyermekeinknek ez a nagy napja ünnepélyes, magasztos és feledhetlen legyen.* Ne csak elmenjünk a templomba, hanem gondoskodjunk annak feldiszipítéséről, gondoskodjunk a konfirmálóknak emlékről.

6. *Bármily szegény sorsban vagyunk is, ne bocsássuk el magunktól gyermekünket üres kézzel.* Ha akár tanulni, akár szolgálni, akár férjhez megy, egy vallási emléket adjunk neki az élet útjára védő paizsul. Az énekes könyv, imakönyv, biblia, vallásunk ismertetése, az „Unitárius Közlöny“ vagy a „Fiatalság Barátja“ legyen utitársuk, akár hová mennek.

7. Most pedig kiválóan arra kérjük, *szíveskedjék a legnagyobb gonddal végére járni és velünk közölni az anya- és leány-egyházközségéből származott és idegen helyre a közelebbi husz év alatt kiköltözött unitáriusok névsorát: név, foglalkozás, lakás, utóposta (családtag) pontos megírásával.*

8. „Az „Unitárius Közlöny“ f. évi februári számában közöltük a *Dávid Ferencz Egylet összes kiadványai címjegyzékét.* Ugyanott megírtuk, hogy kiosztásra milyen feltételek alatt adunk kiadványainkból. Azokon kívül ingyen való kiosztásra van több

bibliánk és új testamentumunk, melyekből kivánságára küldhetünk egy pár példányt, ha lesz kinek kiosztania.

Az Unitárius Közlöny „Nők világa“ czimű rovatban közöljük nőink munkásságát. Arra is föl hívjuk becses figyelmét.

Bizony sok a munka és számos a feladat, de ne rettenjünk vissza. Mindent egyszerre elvégezni nem lehet, de rendre megvalósíthatunk mindent, a mit akarunk.

Belátására bizzuk tervünk keresztülvitelét. Nagy köszönettel fogadjuk, ha alólírottak közül bármelyiket szives leendő értesíteni eljárásairól és az eredményről. Becses tudósítását jó reménységgel várjuk.

Az egy igaz Isten dicsőségére, a mieink lelki boldogsága és üdvössége érdekében jöjjön minden szív segíteni. Munkára föl!

A Dávid Ferencz Egylet Választmányának Kolozsvárt, 1898. január 29-én tartott gyűlése megbízásából

Ferencz Józsefné, s. k.

alelnök.

Boros Györgyné, s. k.

Koronka Antalné, s. k.

Dr. Engel Gáborné, s. k.

Dr. Lehmann Róbertné, s. k.

Fangh Erzsébet, s. k.

Dr. Nyiredi Gézané, s. k.

Haller Rezsőné, s. k.

Pataki Istvánné, s. k.

Zsakó Istvánné, s. k.

választmányi tagok.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **A lelkeszi állást** ezentúl keresni fogják és valószínűleg versenyezni fognak érte a legjobb tehetségű ifjaink, mert nemcsak hogy jó fizetést biztosít, hanem olyan szép pályát is, a melyben a lelkes és buzgó embernek teljes erőme telik egész életében

— **Püspöki vizsgálat.** A mélt. és főt. püspök úr Mózes András kolozsvári lelkész kíséretében június 5, 6, 7-én püspöki vizsgálatot tartott toroczkói díszes eklkléziánkban. 4-én d. e. $\frac{1}{2}$ 12 órakor érkezett a torolai vasúti állomásra, hol a köri papság az érdemes esperes Csegezi László vezetése alatt csaknem teljes számban egybegyűlve s tordai eklkléziánk több tanácsosa szívből fakadó üdvözléssel fogadta az érkező főpásztort. Ezután megindult a menet. Utközben Várfalvánál diadalkapú felállítva, iskolás gyermekek, fehér ruhába öltözött leányok, felnőtt férfiak s asszonyok állták el a főpásztor útját, kiknek nevében Ferenczi Mózes énekvezér üdvözölte. A szeretetnek ez a nyilvánítása kedvesen lepte meg püspök urunkat s megáldva a kicsinyeket szívélyes szavakkal búcsuzott tőlük. Borévnél szép diadalkapu, lovas banderium, kocsi tömege s örömtől sugárzó arcok fogadták. Asztalos Gábor főszolgabíró meleg

szavakkal üdvözölte járása nevében, Létay Domokos egyházköri jegyző találó hasonlattal veszen búcsút a már innen visszatérő papság nevében. Délután 2 óra körüli Toroczkón taraczkölvések, harangszó hirdeti a „Hozsannát“. A város végén Király István városbíró fogadja a magas vendéget Folytonos „eljen“ kiáltások, harangzugás, tűzoltó zenegyület által rázendített induló kísérik a papi házhoz, hol az egyház nevében Józán Miklós lelkész fogadja. 4 órakor a lelkészi háznál bizalmas jellegű ebéd; melyen a belső emberek s a szervező bizottság tagjai vettek részt. Másnap, vasárnap az iskola nagytermében püspök ő méltósága elnöklése alatt kezdetét vette a vizsgálat s ezután toroczkói templomozás volt. A szép és nagy templom zsufolva volt. A közönség együttes, majd a toroczkói daloskör sikerült éneke után Mózes András kolozsvári lelkész, az ékesszólású Áron erejével bilincselte le a hallgatókat. Püspök, Óméltósága felmutatja a hallgatóságnak az ember rendeltetését, melyszerint boldogságra vagyunk teremtve mindnyájan. Püspök Urunk atyai jó-tanácsait az egyház nevében Józán Miklós toroczkói lelkész köszöni meg. Templomozás után megint gyűlésezés, a kebli tanácsosok választása. Majd d. u. kőzébéd a püspök úr tiszteletére az iskola helyiségben; melyen részt vettek Csegezi Mihály s Székely Miklós köri felügyelő gondnokok, vidéki papok s a helybeli értelmiség, mikor is szép pohárköszöntők között kedélyes hangulat uralkodott. Hétfőt és keddet a számadások átvizsgálása s az egyház mindennemű ügyeinek megtekintése foglalták le, melyeknek folyamán a püspöki vizsgálat örömmel győződhetett meg a felől, hogy toroczkói ekklézsiánk gyöngye vallásközönségünknek, erkölcsi és anyagi ügyei szép rendszerben folynak. A püspök úr látogatást tett Toroczkó-Szentgyöngyön is, hol Toroczkay Sandor úr fogadta vendégzerető házánál.

—r.—s.

— **Unitárius püspök Debreczenben.** Gr. Kornis Zsigmondné szomorú halála püspökünket Ferencz József urat Debreczenbe hivta. A főúri, jótékony hölgy koporsója felett a családi udvaron felállított díszes gyászátorban óriási közönség előtt tartott halotti oratiót és imát a püspök úr Nemcsak a szokatlan püspök, hanem a remek szónok is fölőtte elragadta a debreczenieket annyira, hogy nagy meglepetésnek adtak kifejezést a szó és szív közetlensége felett. A beszédet végighallgatta Wolafka r kath püspök, Dicsőffi theol. igazgató, a polgármester és több más notabilitás. A városi dalárda énekelt, 40 diák (cantus) kísérite a koporsót és a sirnál a jót. nőegylet szónoka tartott beszédet.

— **Az Unitárius hittani intézetben** junius 27-én az alapvizsgálatot jó sikerrel kiállották: Gálffy Zsigmond és Szabó Albert II. éves papnövédek Szakvizsgálatot tett jó eredménnyel Székely Ferencz papjelölt.

— **Évzáró ünnepély.** A theologiai és ifjúsági önképzőkör f. hó 19-én vasárnap d. u. 4 órakor együttesen tartotta meg évzáró ünnepélyét Kitűnő jelét adta az ifjúság ez ünnepélyen annak, hogy a lefolyt évben sokat haladt. Az ünnepélyen közreműködött a dalárda és az „Apolló-kör“ Az évi munkásság leginkább az elnökök jelentéseiből tűnt ki. Voltak az évfolymán mindkét egyletben szavalati versenyek és vitatkozások. Azonkívül rendes szavalati gyűlések és felolvasások Az ünnepélyen Nagy Béla (th.) és Úrmösi József VII. o. szavaltak. Az irodalmi pályázatokon a Mikó Lőrincz és Kriza János nevét hallottuk. Mint az egyletek elnökei Deák Ferencz és Kriza János is nagy munkásságot fejtettek ki, nagyban elősegítették Boros György theol. és Perédi József főgymn. tanár védnökök.

— **Abrudbánya jubilaris ünnepére szombaton** reggel indul a főt püspök úr. Hívei nagy tisztességgel várják minden felé A szép és nevezetes ünnepélyről jövő számunkban részletes tudósítást adunk.

— **In honorem solius Dei.** Ez a felírás díszíti a kolozsvári unitárius templom homlokát. Midőn a magyarországi evangélikus tanárok megtekintették, azt mondták: Szeretjük ezt a felírást, mert őszinte, nem mond sem többet, sem kevesebbet a valóságnál (az egy Isten tiszteletére).

— **Józanodik** hiveink gondolkozása. Ezt következtetjük abból a tudósításból, mely arról értesít, hogy a h-karácsonfalvi hiveink, kik eddig sereggel jártak a csik-somlyói búcsura a tornyai babonát bámulni, az idén itthon maradtak és a magok templomában dicsérték istenünket a kinek prófétája régen megmondotta volt „a bálvány semmi és nincsen más Isten hanem csak egy.“

— **Brassai emlékezete.** A középiskolai tanár-egylet kolozsvári körében június 17-én az unitárius főiskola dísztermében egy rendkívüli válogatott szép közönséget vonzott össze, melyen a helybeli tanintézetek képviselői, kezdve az egyetem rektorán, nagy számmal jelentek meg s azokon kívül a nők és férfiak száma volt nagy. Az ünnepélyt dr. Marki Sándor egyet. tanár elnök nyitotta meg egy nagybecsű elnöki beszéddel. Az emlékbeszédet Brassairól, miut tanárrol lapunk szerkesztője tartotta, a halgatóság állandó éber figyelme mellett, miért is lelkesen megéljenezték. A felolvasást közöljük, ha sor kerül rá.

— **Helyes-e,** hogy a lelkész hivatalok az egyházközségek régi pecsétnyomóit kicserélték ujakkal és azokról elhagyták az egyházközség felképét?

— **Brassai-emlék.** Kolozsvár központtal egy országos bizottság alakult, mely azt a nemes célzt tűzte maga elébe, hogy a h-e. Brassai Sámuel sirját megfelelő siremlékekkel lássa el. A felhívások már július hónapban ki fognak bocsátatni. Olvasóink tájékozására egyelőre megemlítjük, hogy a bizottságnak elnökei: Gr. Eszter házi Kálmán az Erd. Muz. elnöke, Gyulay Pál főrendiházi tag a M. T. Akademia igazg. tagja, dr. Farkas Lajos a Ferencz József Tud. Egyetem proreктора és Ferencz József unitárius püspök. A elnökei: Fekete Gábor kir. tábl. elnök, dr. Groisz Gusztav és Hegedüs Sándor orsz. gyűl. képviselő, Szvacsina Géza Kolozsvár város polgármestere. Titkár: Boros György theol. akad. tanár, pénztárnok: Merza Lajos EMKE főpénztárnoka, jegyző: Vass Domokos polg. isk. tanár és 100 bizottsági tag.

— **Konfirmáló és zárvizsga H-Karácsonfalván.** H-Karácsonfalvi derék egyházközségünkben az ez évi konfirmáció áldozó csütörtökön a délelőtti istentisztelet alkalmával nagy ünnepek között tartott meg. Az alkalomra felvirágozott templomot zsufolóság megtöltötte a közönség. Demeter Dénes pap kikérdezte a növendékeket. Megható urvacsorai agenda után feladatott az urvacsora. Szem köny nélkül nem maradt, mikor egy-egy találó bibliai íge mondása között 1 1 evangeliumot, a püspök ur arcz, képét és emléklapot kiosztotta a lelkész és felolvasta az alapító levelet, mely szerint egy közczélra a konfirmálók 3 frt 37 krt adtak össze s melyhez minden áldozó csütörtökön személyenként 10 krt ígértek adni-egyházok iránt érzett hálájok lerovása czimén.

— **Székelly-kereszturi unitárius gymnasiumunk** jóltevői emlékére öt évenként rendezni szokott háláünnepélyét nagyszámu közönség jelenlétében f. évi május 19-én d. e 11 órakor tartotta meg. A műsört az ifjúsági dalkör kezdte meg. Az ünnepélyt a gymnasium buzgó felügyelő gondnoka, dr. Jankovich Pál nyitotta meg szép. tartalmas beszéddel. Barabás Vilmos V. oszt. tanuló csinos alkalmi beszédet mondott. Pap Mózes tanár a gymnasiumnál 50 évig szolgált. Koronka József igazgató-tanár életirátát olvasta fel. Az életíratot megelőzőleg ismertette hazánk és egyházunk, főleg kereszturi gymnasiumunk állapotát. Koronka József igazgató-ságátóság idejéből, 1813—1863-ig terjedő időből, az életére vonatkozó adatok felsorolása után Koronka J. nagy számu érdemeit, tetteit rajzolta az 50 évi hosszas, küzdelemteljes szolgálat idejéből. Az életírat felolvasását Götz Béla V. oszt. tanuló ügyes szavallata, ezt pedig dr. Jankovich P. gondnok bezáró beszéde követte lendületes szavakban. Az egész ünne-

pély gymnásiumunk jóltevői iránt való kegyeletnek, hálának méltó megnyilatkozása volt.

— **Toldi**, Arany János remeke sok magyarnak nyujtot lelki táplálékot. Mint már többször megirtuk lapunkban Ráth Mór budapesti könyvkiadó csaknem ajándékba adja Arany legszebb költői elbeszéléseit, mert Toldi könnyen olvasható tiszta jó betűkkel nyomva 64 lapon, tehát egy jó kis könyv 20 kr. „Szent László füve“, „Jóka ördöge“, „Első lopás“ csak 4—4 kr. Mindenik képpel van ellátva. Milyen kedves olvasmányok az árnyas fa alá, meg a családi asztal mellé. A ki olvasni tud olvassa mindenki. A pénz Ráthhoz Budapest Haas palota czimzendő.

— **Keresetnek** a Keresztény Magvetőnek az 1886-ig megjelent kötetei. A kereső a 60-as években megjelent kötetekért ígér 1—1 frtot az azutániakért 50—50 krt. A ki hajlandó volna eladni akár egy akár több évfolyamot sziveskedjék szerkesztőségünket levelező lapon értesíteni. Csak ép és teljes évfolyamokat fogad el a kereső.

— **A székelykereszturi** gymnasium nyári vizsgálatain lapunk szerkesztője, mint az E. K. Tanács képviselője, vett részt. Örömmel észlelte, mily erőteljes és egészséges az ott tanuló székely ifjak kis serege. A tanulást szeretik, igyekezetük nagy.

— **Ferencz József** unitárius püspök jubilemi emléke 1—76 l, a püspök arcképével és 1885—895. évek egyháztörténelmi képével, megrendelhető szerkesztőségünkénél 1 koronával.

— **Felhívás.** Tarcsafalvi Albert Bibliai történetek cz. tankönyve, mint már jeleztük is, megjelent új átdolgozásban Betegh Pál udvarhelyi könyvkereskedő kiadásában, csinosan kiállítva. Bár az E. K. Tanács a tankönyvet vallástani kézikönyvül elrendelte, sok helyen idegen és más tankönyvet használnak. Ugyanezt tapasztaljuk a „Jó gyermek könyvével is.“ Hogyan várhatni így azt, hogy tankönyveink javuljanak és jó tankönyvek kerüljenek piacra. —r. —s.

— **A Székely-kereszturi** unitárius gymnasium ifjusága által az ifjusági zenekar javára 1898. június 19-én rendezett mulatságon felülfizettek: Varga András Bitáról 10 frtot, Nagy József ev. ref. lelkész Erdő-Szt-Györgyről 2 frt 80 krt., özv. Katona Józsefné 1 frtot, Szőke Károlyné 60 krt., Dr. Jankovich Pál 1 frt 50 kr., Hangel Géza 50 krt., Pap Mózes 50 krt., Gálffy Kálmán 50 krt., Jaeger József 50 kr., Elges Vilmos 50 krt., Nagy Fr. Elek 50 krt., Gál Imre 50 krt., Bálint Dániel 10 krt. Felülfizetőknek szives köszönetet mond a rendezőség.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

A Brassai emlékünnepelely. A Dávid Ferencz Egylet választmányja Kólozsvárt jun. hó 26-án d. u. 4 óraker néhai boldogemlékü elnöke temetésének évfordulóján háláünnepelelyt rendezett az unitárius főiskola disztermében, melyet az ifjusági dalkör szép éneke kezdett meg és fejezett be. Az egylet áldozatkész és buzgó elnöke Hajós János ur szép megnyitó beszédét egész terjedelemben közöljük. Dr. Gál Kelemen tanár tartott emlékbeszédet, melyben méltatta dr. Brassainak egyleti felolvasásaiban kifejtett philosophiai eszméit és főleg a materialismus ellen folytatott harczát. Az alapos készütséggel és nagy gonddal irt beszédért dr. Gál tanárt és Gárdonyi Gézának a mult évben Brassaisoz intézett szép költői levelezése ugyan sikerült előadásáért Gálfi Lőrincz tanárt lelkesen magéljenezte a számu közönség. Végül elnök mondott köszönetet a közreműködőknek.

Tordai vallás-ünnepelely. Szép és kellemes napjuk volt a tordai unitáriusoknak április 24-én, a mikor a Dávid Ferencz Egylet egy szépen

sikerült ünnepélyt rendezett a városi nagy teremben. Az ünnepélyt Csegezi Mihály elnök egy gyönyörű beszéddel nyitotta meg. Jól esett e derék világi férfi ajkairól a vallásosság ígéit hallanunk. A női énekkar Adorján Domokos jeles énektanító vezetése alatt a „napsugárnak fénye ömlik“ kezdetű éneket szépen adta elő. Tóthné-Sigmond Gizella urnó „a vallásos és erkölcsös nevelésről“ sok tapasztalatból, élénk előadással tartott felolvasást. Ismét a női énekkar énekelt. Ezt követte Solymosi Emilia k. a. szavalata, előadva a feltámadásról egy szép költeményt. Kellemes hangon, lelkesen előadott szavalata nagyon kedvesen lepte meg a közönséget. Ezután Simó János tartott a Torda várossa által az 1568-iki országgyűlésről festett képről egy gondosan megírt, nagy figyelemre méltó felolvasást. Az ünnepély a női énekkar „egy Istenünk, egy magyar hazánk“ cz. darabjával s Csegezi Mihály elnöki bezárójával ért véget. A közönség a nagy ternet zsufolásig megtöltötte s a szereplőket élénk tapsolással jutalmazta. Elismerés illeti a derék nőket, hogy felolvasással, énekeikkel oly kedvesen forgolódnak a hitélet kertjében. Jól esik remélnünk, hogy a női énekkar a megkezdett szép nton lelkesedéssel fog működni. Segítse az Isten Az ünnepély bevezése után a közönség nagy része felvonult a városi díszterembe, hol a kép elhelyezve van s ott Simó János közvetlenül magyarázta meg és ismertette meg a kép alakjait s a kort, melyből vétetett. — Jelenvolt

A torda-aranyosi fiókkörből. A torda-aranyos-köri Dávid Ferencz Egylet Csegezi Mihály tábla bíró elnöklete alatt tisztújító közgyűlést tartott. Elnöknek egyhangulag megválasztott Csegezi Mihály, tiszteletbeli elnököknek Albert János ny. lelkész, Csegezi László esperes és Szigethi Cs. Sándor ny. polgármester, tiszteletbeli inspektor kurátor. Alelnökök lettek: Tóthné-Sigmond Gizella polg. leányisk. tanítónő és Simó János tordai lelkész. Pénztárnok: Adorján Domokos, titkár: Józsa Miklós toroczki lelkész. A választmányban 24 férfi és nő tag választatott.

Vigyázzanak az őrszemek! Az unitárius lelkésznekhez megküldött és lapunk mai számában közölt levélre beérkezett feleletekből szomoruan látjuk mennyire azért vannak szórva hiveink. Egy-egy egyházközségünkben 50—100 ember van itt ott az országban, legtöbb olyan helyen a hol nincs a közelben sem unitárius templom sem unitárius lelkész. Mi vár ezekre most midőn az erdélyi r. kath. ujság hétről-hétre dicsekedik az áttérőkkel! Valóságos hajsza foly a protestansok ellen! Az unitáriusok csak ritkán tévednek el, de a hozzánk érkezett tudósításokból látjuk mily erős ostrom alatt vannak, segítséget az elhagyottan élőknek! Lelkésznek kövessék társaik jó példáját! Gyűjtsék össze hiveiket és táplálják hitünk élő vizével, világossítsák a szent világossággal, óvják a sötétség ellen a mely kárhozatra visz. Vigyázzanak az őrszemek;

A „D. F. Egylet keresztüköri fiókja“ 1898. május hó 17-én Bözödön egy jól sikerült ünnepélyt tartott. Az ünnepély isteni tisztelettel kezdődött, melyen Németh István lelkész magas szárnyalású imát emelte I. Móz. 32.26. alapján egy mindenknek tetsző ceszédet tartott. Dr. Jankovich Pál f. egyl. elnök a gyűlést megnyitotta. Szavaltak Péterfi Mihály szt-ábrahám lelkész és Gróf Lajos b-ujfalvi áll. tanító. E két szavalat közben Dr. Jankovich Pál „A tüdőgümőkór és az elleni védekezés“-ről tartott szabad előadást. Igen tartalmas és népszerű fejtegetéssel igyekezett meggyőzni e betegség veszélyes voltáról, melynek ismertetése után a védekezés módját is felsorolta s a jelenvoltaknak figyelmökbe ajánlotta kérve azoknak megtartását, mert ez által üdvös dolgot tesznek ugy a magok, mint a társadalom jóllétéért. A tárgysorozatot Pap Mózes tanár „Századvégi gondolatok“ cz. felolvasása zárta be. A terjedelmes felolvasás, kelle-

mes és tanulságos vala. Titkár és pénztárnok választás, minthogy kevés tag van jelen, elnök ajánlatára jövőre marad. Elhatároztatott, hogy Pap Mózes tanárnak nyomtatásban megjelent „Miként nevelhet a tanító vallásos érzésű embert“ cz. felolvasásának mintegy 150 példánya ingyen osztassék ki. Kevesen valának jelen a vidéki tagok, annál többen a helybeliek és B-Ujfaluból sokan. A tágas templom, valamint az iskola terem és udvara egészen telve volt. Tagadhatatlan, hogy minden egyes ilyen ünnepély jó hatással van a népre, buzgóságát emeli s kedves emlékeket hagy hátra ha nem is minden, de nagyon sok kebelben Uj tagok lettek ez alkalommal: Ádám Aladar, Ádám György, Burka Mózes, Máté Zsigmond és Osváth Dénes. A jövő gyűlés helye Bözöd-Ujfalu.

P é t e r S á n d o r,
h titkár

Képmellékletünket melyet a folyó hónapra ígértünk, csak később fogjuk közölni, hogy az alatt is minél többen fizethessék ki tartozásukat.

Értesítés. A Dávid Ferencz Egylet torda-aranyosi fiók-körének tagjait tisztelettel kérem, sziveskedjenek tagsági díjaikat hátralékaikkal együtt alólirotthoz, mint az egylet ez idő szerinti pénztárnokához befizetni s hogy a tagdíjak összegyűjtése megkönnyíttessék, a köri tisz. lelkész urakat tisztelettel kérem sziveskedjenek a községeikben lakó egyleti tagoktól díjaikat bevenni s hozzám juttatni.

T o r d a . A d o r j á n D o m o k o s .

Az egylet pénztárába f. e. ápr. 28-tól jun. 28-ig rendes tagsági díjat fizettek: M. Farkas Sándor Budapest, özv. Májai Istvanué Kolozsvár 98-ra, Soly-mossi Iza Torda 98—99-re, Török Arpád Hosszuaszó 95—96-ra, Mikó Dezső, Abrudbánya, Ferencz József püspök, Ferencz Józsefné, dr. Engel Gáborné, Haller Rezsóné, Orbók Ferencz, Mikó Imre, Mikó Imréné, Bedő Dániel 98-ra, Orbók Mór 97—98-ra, Kolozsvár, Muzsnai József D.-Szt.-Márton, Tóth György Déva, Koronki János Homoród, Bartha Ferencz Verespatak, Nagy Elemer, Csáktornya 98-ra.

Előfizetői díjat fizettek: Komjátszcegi Pal Ar. Rákos 97-re, Balázs Ferencz Kolozsvár, Muzsnai József D. Szmárton 98-ra, özv. Nagy Tamásné V.-Szivan 97-re, özv. Borsos Imréné Kolozsvár, Ádám Domokos Bözöd, dr. Nádudvari Dezsóné Konyár, Balogh József Debreczen, Ebergényi János, Gál Ferencz Verespatak, Szabó Mihály Kolozsvár, Veress József Déva, Orbók Lajos Hajastalva.

20 frt alapítói díjat fizetett br. Kemény Gézáné Kolozsvár.

Az aranyos-tordai fiók-egylet pénztárába rendes tagsági díjat fizettek: Csegezi Mihályné 97—93-ra, Nagy Balázs, Székely Miklós, Simó János, Ambrus Miklósné 98-ra, Adorján Domokos 95—98-ra, Fodor Domokos 96—98-ra Torda Derzsi Domokot Sz.-Mihályfalva, Gál Lajos Kővead, Gálfi Ferencz Torpa 98-ra.

Az egylet perselyébe ajándékozott Székely Klára Kolozsvár 50 krt. és özv. Nagy Tamásné V.-Sz.-lván 30 krt. Fogadják az egylet köszönetét.

Kolozsvár, 1898. június hó 28-án.

Gálfi Lőrincz
pénztárnok.

TARTALOM: Brassai emlék. (Költenény). Józan Miklós. 121. l. — Brassai emlékünnepe. 122. l. — Brassai mondásai. 118. l. — Papi fizetések kiegészítése. Bétai. 128. l. — A mai kor szelleme, Pollák Lajosné. 130. l. — Nők világa. 135. l. — Egyházi és iskolai mozgalmak. 139. l. — Egyleti élet és munkásság. 142. l. —

Nyomatott Gámán J. örökösénél Kolozsvárt. (Belközéputca 2.)